

CẨM NANG

LỜI MỞ ĐẦU: KHÔNG BIẾT CŨNG CÓ THỂ BỊ TỔN THƯƠNG

I. Phần 1. NHẬN RA ĐIỀU KHÔNG ỔN

1. Tổn thương trên mạng vẫn là tổn thương thật
2. Không phải ai trên mạng cũng giống những gì họ nói
3. Dù dễ có thể bắt đầu từ một cuộc trò chuyện rất bình thường
4. Xâm hại trực tuyến không chỉ là chuyện của “người lạ”
5. Không ai có quyền ép bạn phải làm điều khiến bạn sợ
6. “Chỉ đùa thôi” không xóa được tổn thương
7. Riêng tư không phải thứ để chia sẻ
8. Mỗi lượt chia sẻ có thể khiến tổn thương đi xa hơn

II. Phần 2. HIỂU ĐỂ KHÔNG ĐỐ LỐI

1. Cảm giác không thoải mái là một tín hiệu
2. Bị lừa không có nghĩa là bạn có lỗi
3. Mọi chuyện không ổn chỉ cần bắt đầu bằng một câu nói
4. Đừng để “giả như” khiến bạn im lặng
5. Bí mật khiến bạn sợ không phải bí mật cần giữ

III. Phần 3. KHI CÓ CHUYỆN: BIẾT VIỆC CẦN LÀM

1. Đừng để bản thân bị cuốn theo
2. Nút 1: Dừng
3. Nút 2: Không lan truyền
4. Nút 3: Lưu bằng chứng
5. Nút 4: Báo cáo
6. Nút 5: Chia sẻ
7. 5 bước xử lý khi gặp vấn đề

IV. Phần 4. KẾT NỐI ĐỂ KHÔNG AI PHẢI MỘT MÌNH

1. Việc đầu tiên của giúp đỡ là lắng nghe
2. Giữ riêng tư, đừng giữ nỗi sợ một mình
3. Lỡ làm sai, hãy dừng lại
4. Trước khi bấm “đăng”, cho mình 5 giây
5. Kết nối tốt là khi cả hai phía đều cảm thấy an toàn

V. Phần 5. LUÔN CÓ NGƯỜI ĐỒNG HÀNH

1. Không biết nói với ai? Hãy bắt đầu với một người
2. 111 - nơi để hỏi khi chưa biết phải làm gì
3. Khi trẻ lên tiếng, cộng đồng cần lắng nghe

KẾT NỐI KHÔNG TỔN THƯƠNG BẮT ĐẦU TỪ MỖI CHÚNG TA

PHỤ LỤC: ĐIỀU CHÚNG TA CẦN BIẾT

CẨM NANG

KẾT NỐI KHÔNG TỒN THƯƠNG

*Trong khuôn khổ Chiến dịch “Không Một Mình”
về Phòng, chống xâm hại trẻ em, thanh thiếu niên trên không gian mạng*

Hà Nội, 2026

LỜI MỞ ĐẦU

KHÔNG BIẾT CŨNG CÓ THỂ BỊ TỔN THƯƠNG

Có những chuyện bắt đầu tưởng như rất bình thường.

Một lời mời kết bạn.

Một trò đùa trong nhóm chat.

Một bức ảnh được gửi cho người mình tin tưởng.

Một tài khoản nói rằng họ chỉ muốn giúp.

Cho đến khi bản thân thấy sợ hãi, xấu hổ và không biết phải làm gì.

Hoặc đôi khi giật mình nhận ra một điều bản thân làm đã khiến người khác tổn thương.

Mọi tổn thương có thể bắt đầu từ “Không biết”.

Không biết điều gì là không ổn.

Không biết khi nào nên dừng lại.

Không biết nên làm gì tiếp theo.

Và không biết tìm ai để giúp.

Cuốn cẩm nang này được tạo ra để giúp bạn biết, hiểu và xây dựng kết nối an toàn.

Mỗi trang là một bài học.

Mỗi bài học chính là một nút xử lý.

PHẦN 1.

NHẬN RA ĐIỀU KHÔNG ỔN

TÔN THƯƠNG TRÊN MẠNG VẪN LÀ TÔN THƯƠNG THẬT

Một lời chế giễu trong nhóm chat có thể khiến một người tổn thương.

Một hình ảnh bị phát tán có thể khiến người trong ảnh sợ hãi, xấu hổ.

Một lời đe dọa trên mạng vẫn có thể khiến một người mất cảm giác an toàn, kể cả khi đã tắt điện thoại.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Mạng có thể ảo nhưng tác động là thật.

Điều xảy ra trên mạng không dừng lại ở màn hình. Cảm xúc, các mối quan hệ, học tập và cuộc sống hằng ngày đều có thể bị tác động.

Một nội dung gây tổn thương cũng có thể tiếp tục được lưu lại, chia sẻ và xuất hiện ở nhiều nơi.

NÚT XỬ LÝ

Khi một chuyện trên mạng khiến bạn sợ hãi, xấu hổ, bị đe dọa hoặc không thấy an toàn:

Đừng xem nhẹ rồi tự nói với mình rằng “chắc không sao đâu”, hãy dừng lại và tìm người hỗ trợ.

KHÔNG PHẢI AI TRÊN MẠNG CŨNG GIỐNG NHƯNG GÌ HỌ NÓI

Một cái tên có thể là giả.

Một bức ảnh đại diện có thể thuộc về người khác.

Một người bạn quen qua game, mạng xã hội hay nhóm chat có thể chưa bao giờ cho bạn biết họ thực sự là ai.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Danh tính trên mạng không phải lúc nào cũng giống ngoài đời.

Điều quan trọng không phải đoán xem người đó là ai mà là nhận ra những hành vi khiến bạn không an toàn.

NÚT XỬ LÝ

Khi một người bạn chỉ quen trên mạng muốn biết quá nhiều về bạn, muốn gặp riêng hoặc yêu cầu bạn giữ bí mật:

Chậm lại, không cung cấp thông tin riêng tư, không gặp riêng và hãy nói với người bạn tin tưởng.

DỰ DỄ CÓ THỂ BẮT ĐẦU TỪ MỘT CUỘC TRÒ CHUYỆN RẤT BÌNH THƯỜNG

“Em dễ thương quá!”

“Anh chỉ muốn làm bạn”

“Đừng nói chuyện này với ai nhé!”

“Anh có thể giúp em”

Dự dễ thường không bắt đầu bằng một điều đáng sợ. Nó thường bắt đầu bằng lời khen, sự quan tâm, đồng cảm, một món quà nhỏ trong trò chơi hoặc những cuộc trò chuyện khiến bạn cảm thấy mình được đặc biệt quan tâm.

Khi lòng tin đã được tạo ra, người đó có thể yêu cầu bạn giữ bí mật, chuyển sang nơi trò chuyện riêng tư hơn hoặc làm những điều bạn không muốn.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Sự quan tâm không nên đi kèm với bí mật và ép buộc.

Điều cần chú ý không chỉ là người đó nói gì mà họ đang cố khiến bạn làm gì.

NÚT XỬ LÝ

Nếu một cuộc trò chuyện chuyển từ thân thiện sang yêu cầu bí mật, thông tin riêng tư, hình ảnh hoặc hành động khiến bạn không thoải mái:

Đừng cuộc trò chuyện và tìm người lớn đáng tin cậy.

XÂM HẠI TRỰC TUYẾN KHÔNG CHỈ LÀ CHUYỆN CỦA “NGƯỜI LẠ”

Không phải mọi hành vi gây hại đều đến từ một người hoàn toàn xa lạ. Đó có thể là một người bạn quen trên mạng, bạn cùng lớp hay một người từng được bạn tin tưởng.

Xâm hại trẻ em, thanh thiếu niên trên không gian mạng (xâm hại trực tuyến) có thể bao gồm dụ dỗ, đe dọa, bắt nạt, quấy rối, xâm phạm riêng tư, phát tán nội dung gây hại hoặc những hành vi khác khiến một người bị tổn thương hoặc mất cảm giác an toàn.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Đừng đánh giá một hành vi chỉ dựa vào việc “tôi quen người đó”.

Một người quen vẫn có thể có hành vi không phù hợp. Một người trên mạng vẫn cần tôn trọng ranh giới riêng tư. Vì vậy, cần học cách nhận biết hành vi và dấu hiệu bất thường, thay vì chỉ “tránh người lạ”.

NÚT XỬ LÝ

Thay vì hỏi: *“Người này có phải người xấu không?”*

Hãy tự hỏi: *“Mình có đang cảm thấy không an toàn không?”*

KHÔNG AI CÓ QUYỀN ÉP BẠN LÀM ĐIỀU KHIẾN BẠN SỢ

Trên mạng, một người có thể dùng lời đe dọa, gây áp lực, dụ dỗ hoặc hứa hẹn để khiến bạn làm điều mình không muốn.

Có thể họ yêu cầu bạn gửi hình ảnh, cung cấp thông tin riêng tư, chuyển tiền, tiếp tục trò chuyện hoặc giữ một bí mật khiến bạn lo sợ.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Bạn luôn có quyền nói “KHÔNG”.

Ngay cả khi bạn đã từng đồng ý hoặc đã làm theo một lần, bạn vẫn có quyền dừng lại. Bất cứ lúc nào cảm thấy không an toàn, hãy rời khỏi cuộc trò chuyện và tìm trợ giúp.

NÚT XỬ LÝ

Khi ai đó dùng lời đe dọa, gây áp lực hoặc khiến bạn sợ hãi để buộc bạn phải nghe theo ý họ:

Không tiếp tục làm theo. Dừng lại và báo cho người có thể hỗ trợ, giúp đỡ.

“CHỈ ĐÙA THÔI” KHÔNG XÓA ĐƯỢC TỔN THƯƠNG

Một biệt danh.

Một bức ảnh chế.

Một bình luận ác ý.

Một video bị đem ra làm trò cười.

Một nhóm chat được lập ra để chế giễu hoặc cố tình loại một người khỏi tập thể.

Người đăng có thể nghĩ đó chỉ là trò vui nhưng nếu một người liên tục bị nhắm đến, bị làm nhục, đe dọa hoặc cô lập, đó không còn là một trò đùa.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Bắt nạt trực tuyến không chỉ nằm ở người tạo ra nội dung. Lựa chọn của những người chứng kiến cũng có thể khiến sự việc dừng lại hoặc tiếp tục lan rộng và tổn thương sâu sắc hơn.

NÚT XỬ LÝ

Nếu bạn thấy một người đang bị công kích:

Đừng bình luận hòa theo, đừng cười hưởng ứng, đừng chia sẻ. Hãy giúp mọi người dừng lại hoặc tìm sự giúp đỡ của người lớn.

RIÊNG TƯ KHÔNG PHẢI LÀ THỨ ĐỂ CHIA SẺ

Ảnh cá nhân.

Tên, địa chỉ, trường học.

Số điện thoại, tài khoản mạng xã hội.

Tin nhắn riêng.

Một câu chuyện, bí mật hoặc điều một người chỉ kể cho bạn.

Những thông tin này có thể giúp nhận diện một người hoặc tiết lộ những điều họ không muốn người khác biết. Vì vậy, chúng cần được tôn trọng và bảo vệ.

Đặc biệt, một thông tin được gửi trong cuộc trò chuyện riêng không có nghĩa là bạn được quyền đăng lên mạng, gửi cho nhóm khác hay chuyển tiếp cho người khác.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Được gửi cho bạn không có nghĩa là bạn được tự do chia sẻ. Quyền riêng tư không biến mất chỉ vì một thông tin đã được gửi qua mạng.

NÚT XỬ LÝ

Trước khi đăng, chụp lại hoặc chuyển tiếp thông tin của người khác:

Dừng lại và hỏi: “Mình có cần sự đồng ý để làm việc này không?”. “Liệu bạn mình có thoải mái nếu thông tin này được chia sẻ không?”. Nếu không chắc, đừng chia sẻ.

MỘT LƯỢT CHIA SẺ CÓ THỂ KHIẾN TỒN THƯƠNG ĐI XA HƠN

Bạn không phải người tạo ra nội dung.

Nhưng nếu bạn chụp lại, chuyển tiếp, bình luận, đăng vào nhóm khác hoặc tiếp tục lưu giữ để chia sẻ, điều đó có thể khiến người trong cuộc tiếp tục bị tổn thương.

ĐIỀU CẦN NHỚ

“Tôi chỉ chia sẻ lại thôi” không đồng nghĩa với vô hại và vô can.

Khi một nội dung đang làm tổn thương người khác xuất hiện trước mắt bạn, cách an toàn nhất là không biến mình thành người đưa nó đi xa hơn.

NÚT XỬ LÝ

Khi nhận được nội dung đang làm tổn thương một người:

Không chuyển tiếp. Không bình luận hòa theo. Không đưa vào nhóm khác.

Nếu cần giúp đỡ, hãy giữ lại thông tin cần thiết và tìm người đáng tin cậy để được hướng dẫn.

PHẦN 2.

HIỂU ĐỂ KHÔNG ĐO LỖI

CẢM GIÁC KHÔNG THOẢI MÁI LÀ MỘT TÍN HIỆU

Bạn không cần chờ đến khi một chuyện trở nên “đủ nghiêm trọng” mới được lên tiếng.

Một cuộc trò chuyện khiến bạn thấy sợ.

Một lời đề nghị khiến bạn thấy không thoải mái.

Một người khiến bạn muốn tránh xa.

Một thông tin khiến bạn thấy lo lắng.

Những cảm giác ấy đã đủ để bạn dừng lại.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Cảm giác của bạn đáng được lắng nghe.

NÚT XỬ LÝ

Khi thấy không ổn:

Dừng lại, không tiếp tục cuộc trò chuyện, nói với một người đáng tin.

BỊ LỪA KHÔNG CÓ NGHĨA LÀ BẠN CÓ LỖI

Người gây hại có thể rất giỏi tạo lòng tin.

Họ có thể tỏ ra thân thiện, hiểu chuyện hoặc biết chính xác điều gì khiến bạn vui, sợ hãi hoặc lo lắng.

Vì vậy, bị lừa không có nghĩa do bạn nhẹ dạ hay đáng trách.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Một sai lầm không làm mất đi quyền được bảo vệ của bất cứ ai.

NÚT XỬ LÝ

Nếu bạn đã lỡ gửi thông tin, hình ảnh hoặc làm theo một yêu cầu:

Đừng giấu vì xấu hổ. Dừng lại và nói với người có thể giúp bạn.

MỌI CHUYỆN KHÔNG ỒN CHỈ CẦN BẮT ĐẦU BẰNG MỘT CÂU NÓI

Có những chuyện bạn không kể vì sợ bị mắng.

Hay có khi là sợ không ai tin mình.

Bạn lo mọi chuyện sẽ trở nên tệ hơn nếu nói .

Hay có khi bạn nghĩ: *“Có phải lỗi của mình không?”*

Và cũng có lúc, bạn chỉ đơn giản là không biết phải bắt đầu từ đâu.

Nhưng khi một điều gì đó khiến bạn thấy không an toàn, bạn không cần phải giữ nó một mình.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Bạn luôn có quyền lên tiếng khi điều đó khiến bản thân thấy không an toàn.

NÚT XỬ LÝ

Bạn không cần kể hết mọi chuyện ngay lập tức. Chỉ cần bắt đầu bằng một câu.

“Có một chuyện trên mạng đang làm em thấy không an toàn.”

ĐỪNG ĐỂ “GIÁ NHU” KHIẾN BẠN IM LẶNG

“Lẽ ra mình không nên nói chuyện.”

“Lẽ ra mình không nên gửi.”

“Lẽ ra mình phải biết trước.”

Những suy nghĩ ấy có thể khiến bạn tự trách và im lặng lâu hơn.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Điều đã xảy ra không làm mất đi quyền được bảo vệ của bạn.

Người gây hại phải chịu trách nhiệm cho hành vi gây hại. Người bị tổn thương cần được lắng nghe và hỗ trợ.

NÚT XỬ LÝ

Nếu chuyện đã xảy ra:

Đừng dành thời gian để tự trách. Hãy dành thời gian để bảo vệ mình.

BÍ MẬT KHIẾN BẠN SỢ KHÔNG PHẢI LÀ BÍ MẬT CẦN GIỮ

“Đừng kể cho ai.”

“Nếu kể, mọi chuyện sẽ tệ hơn.”

“Đây là bí mật của hai chúng ta.”

Một bí mật khiến bạn sợ hãi hoặc bị đe dọa không phải là điều bạn nên giữ một mình.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Người thực sự quan tâm đến bạn sẽ không bắt bạn giữ bí mật để tiếp tục làm điều khiến bạn không an toàn.

NÚT XỬ LÝ

Hãy nói với một người lớn mà bạn tin tưởng.

Nếu người đầu tiên chưa lắng nghe, hãy tìm đến một người khác. Bạn không cần đối mặt với chuyện đó một mình.

PHẦN 3.

**KHI CÓ CHUYỆN:
BIẾT VIỆC CẦN LÀM**

ĐỪNG ĐỂ BẢN THÂN BỊ CUỐN THEO

Khi gặp một chuyện khiến bản thân cảm thấy sợ hãi, tức giận hoặc hoang mang, chúng ta có thể muốn làm một điều gì đó ngay lập tức:

Trả lời ngay.

Giải thích ngay.

Xóa ngay.

Đổi đầu ngay.

Chia sẻ cho bạn bè ngay.

Nhưng khi đang mất bình tĩnh, một hành động vội vàng có thể khiến bạn tiếp tục tương tác với người gây hại, làm mất thông tin cần thiết hoặc khiến thông tin lan rộng hơn.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Bạn không cần giải quyết mọi chuyện ngay lập tức. Điều đầu tiên là dừng điều đang gây hại, giữ an toàn cho mình và tìm người có thể hỗ trợ.

NÚT 1: DỪNG

Nếu một cuộc trò chuyện, tài khoản hoặc yêu cầu khiến bạn thấy sợ hãi, bị ép buộc hoặc không thoải mái:

DỪNG LẠI.

- Không trả lời thêm.
- Không gửi hình ảnh hoặc video cá nhân.
- Không cung cấp thông tin riêng tư.
- Không chuyển tiền hoặc làm theo yêu cầu đáng ngờ.
- Không tiếp tục làm bất cứ điều gì chỉ vì người kia thúc giục.

NÚT XỬ LÝ

DỪNG tương tác, GIỮ bình tĩnh, TÌM người hỗ trợ.

Nếu cần báo cáo, hãy lưu lại thông tin cần thiết trước khi chặn hoặc thực hiện các thao tác khác.

NÚT 2: KHÔNG LAN TRUYỀN

Một bức ảnh, đoạn video, tin nhắn hay câu chuyện có thể lan truyền rất nhanh chỉ sau một lần chia sẻ.

Khi gặp nội dung đang làm tổn thương một người:

ĐỪNG GIÚP NÓ ĐI XA HƠN.

- Không chuyển tiếp.
- Không đăng lại.
- Không gửi vào nhóm khác.
- Không bình luận để “hóng chuyện”.
- Không dùng câu chuyện của người khác làm nội dung để bàn tán hay mua vui.

NÚT XỬ LÝ

Bảo vệ người bị tổn thương, không bảo vệ việc lan truyền nội dung gây hại.

Nếu cần lưu lại nội dung để báo cáo hoặc tìm kiếm hỗ trợ, chỉ lưu những thông tin cần thiết và không phát tán thêm.

NÚT 3: LƯU BẰNG CHỨNG

Khi một sự việc xảy ra trên mạng, thông tin bằng chứng có thể giúp người lớn, nền tảng hoặc cơ quan chức năng hiểu chuyện gì đã xảy ra và xử lý tình huống kịp thời.

Những thông tin cần thiết để báo cáo hoặc nhờ người khác hỗ trợ:

- Tên hoặc tài khoản của người liên quan
- Đường dẫn đến tài khoản hoặc nội dung
- Thời gian xảy ra sự việc
- Tin nhắn hoặc nội dung liên quan
- Ảnh chụp màn hình những thông tin cần thiết

Bạn không cần tự mình xem lại nội dung gây tổn thương nhiều lần để thu thập bằng chứng. Nếu cần lưu thông tin, hãy nhờ một người lớn đáng tin hỗ trợ.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Lưu bằng chứng để được bảo vệ, không phải để nội dung gây hại tiếp tục lan truyền.

NÚT 4: BÁO CÁO

Khi gặp tài khoản quấy rối, giả mạo, đe dọa hoặc nội dung gây hại, đừng cố tự mình giải quyết bằng cách tranh cãi, đáp trả hay tìm cách “dạy cho họ một bài học”.

Bạn có thể:

- Báo cáo nội dung hoặc tài khoản trực tiếp trên nền tảng.
- Cung cấp những thông tin cần thiết cho cơ quan chức năng.
- Lưu lại thông tin liên quan nếu cần cho việc hỗ trợ hoặc xử lý sau đó.
- Nói với một người lớn đáng tin để không phải tự mình đối mặt với sự việc.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Bạn không cần tự mình xử lý người gây hại. Hãy đưa sự việc đến đúng nơi có thể giúp bạn.

NÚT XỬ LÝ

Báo cáo trên nền tảng, lưu lại thông tin cần thiết và tìm người hỗ trợ.

Nếu sự việc liên quan đến bạn bè, trường học hoặc môi trường học tập, có thể chia sẻ với cha mẹ, thầy cô để cùng hỗ trợ.

NÚT 5: CHIA SẺ

Có một bước quan trọng mà không ứng dụng nào có thể thay bạn làm:

NÓI VỚI MỘT NGƯỜI ĐÁNG TIN.

Đó có thể là:

- Cha mẹ hoặc người thân
- Thầy cô
- Người chăm sóc
- Người bạn tin tưởng
- Một người lớn có thể lắng nghe và giúp bạn

Hãy để ít nhất một người bên cạnh biết chuyện đang xảy ra để cùng bạn tìm cách cách an toàn hơn.

Nếu người đầu tiên bạn tìm đến chưa lắng nghe hoặc chưa hiểu, đừng nghĩ rằng mình không thể được giúp đỡ. Hãy tìm một người khác.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Bạn không cần kể hết mọi chuyện mới có thể bắt đầu nhận được sự giúp đỡ.

5 BƯỚC XỬ LÝ KHI GẶP VẤN ĐỀ

1. DỪNG

Dừng cuộc trò chuyện hoặc hành động khiến bạn không an toàn.

Không trả lời thêm, không gửi thêm thông tin và không tiếp tục làm theo yêu cầu đáng ngờ.

2. KHÔNG LAN TRUYỀN

Dừng để nội dung gây tổn thương đi xa hơn.

Không chuyển tiếp, đăng lại, bình luận hoặc gửi đi những nơi khác.

3. LƯU

Giữ lại những thông tin cần thiết để được hỗ trợ.

Có thể là tài khoản, đường dẫn, thời gian, tin nhắn hoặc ảnh chụp màn hình phù hợp.

4. BÁO CÁO

Đưa sự việc đến nơi có thể xử lý.

Báo cáo nội dung hoặc tài khoản trên nền tảng và nhờ người lớn hỗ trợ khi cần.

5. CHIA SẺ

Dừng giữ chuyện không an toàn một mình.

Nói với cha mẹ, thầy cô, người chăm sóc hoặc một người mà bạn tin tưởng.

PHẦN 4.

KẾT NỐI

ĐỂ KHÔNG AI PHẢI MỘT MÌNH

VIỆC ĐẦU TIÊN CỦA GIÚP ĐỠ LÀ LẮNG NGHE

Khi gặp chuyện không ổn trên mạng, một người có thể không biết phải bắt đầu chia sẻ từ đâu. Đôi khi, đó chỉ là những lời tâm sự rất ngắn:

- *“Có người đang làm phiền tớ”*
- *“Tớ sợ”*
- *“Tớ lỡ làm một chuyện”*
- *“Đừng kể ai nhé”*

Lúc này, đừng vội trách móc:

- *“Tại sao cậu lại làm thế?”*
- *“Sao cậu lại tin người đó?”*
- *“Sao không nói sớm hơn?”*
- *“Có mỗi chuyện đó mà cũng sợ?”*

Những câu hỏi như vậy có thể khiến người đang lo sợ cảm thấy xấu hổ, có lỗi và chọn im lặng thay vì tìm kiếm sự giúp đỡ.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Lắng nghe trước khi tìm cách giải quyết.

Người đang gặp chuyện cần biết rằng họ được tin tưởng, tôn trọng và không phải đối mặt một mình.

NÚT XỬ LÝ

Bạn không cần phải biết cách giải quyết mọi chuyện. Đôi khi, giúp đỡ chỉ bắt đầu từ việc ở bên, lắng nghe và cùng bạn tìm một người có thể hỗ trợ:

- *“Tớ tin cậu”*
- *“Cậu không phải tự xử lý chuyện này một mình”*
- *“Cậu cứ kể khi cậu sẵn sàng”*
- *“Cùng tìm một người lớn để giúp nhé”*

GIỮ RIÊNG TƯ, ĐỪNG GIỮ NỖI SỢ MỘT MÌNH

Khi một người bạn tâm sự, bạn có thể nghĩ: *“Bạn ấy đã nhờ mình giữ bí mật, mình không thể kể cho ai”*.

Tôn trọng sự riêng tư của người khác là điều quan trọng. Nhưng nếu câu chuyện liên quan đến việc họ đang sợ hãi, bị đe dọa, quấy rối, ép buộc thì giấu kín mọi chuyện có thể khiến người bị tổn thương khó nhận được sự giúp đỡ cần thiết.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Giữ bí mật không phải lúc nào cũng là giúp đỡ. Khi sự an toàn của một người bị đe dọa, đưa đúng người vào cuộc mới là cách giúp họ được bảo vệ.

NÚT XỬ LÝ

Lắng nghe, không lan truyền, báo cho người có thể hỗ trợ.

Bạn không cần trở thành người giải quyết vấn đề. Hãy giúp người bạn ấy không phải đối mặt với chuyện đó một mình.

LỖ LÀM SAI, HÃY DỪNG LẠI

Trên mạng, đôi khi chúng ta có thể làm một điều gây tổn thương cho người khác mà không nhận ra ngay. Có thể bạn đã từng:

- Chia sẻ một nội dung mà chưa nghĩ kỹ.
- Cười theo một trò đùa khiến người khác khó chịu.
- Đăng ảnh của bạn mà chưa hỏi ý kiến.
- Chuyển tiếp một tin nhắn riêng tư.
- Tham gia bình luận hoặc vào một nhóm công kích cá nhân chỉ vì “mọi người đều làm”.

Khi nhận ra điều mình làm có thể khiến người khác tổn thương, đừng tiếp tục chỉ vì ngại thừa nhận mình sai. Điều quan trọng là dừng lại và tìm cách khắc phục.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Nhận ra mình sai là điểm bắt đầu để sửa.

Bạn không thể luôn xóa được mọi hậu quả, nhưng bạn luôn có thể bắt đầu bằng một hành động có trách nhiệm.

NÚT XỬ LÝ

Nếu đã đăng hoặc chia sẻ một nội dung không phù hợp:

- Dừng việc bình luận, chia sẻ hoặc lan truyền thêm.
- Gỡ nội dung nếu có thể.
- Xin lỗi người bị ảnh hưởng, không biện minh hay đổ lỗi.
- Nếu sự việc đã gây tổn hại hoặc bạn không biết phải xử lý thế nào, hãy nói với một người có thẩm quyền để cùng tìm cách khắc phục.

TRƯỚC KHI BẤM “ĐĂNG”, CHO MÌNH 5 GIÂY

Một bức ảnh.

Một câu chuyện.

Một đoạn video.

Một ảnh chụp màn hình.

Chỉ một lần bấm “Đăng”, nội dung có thể được nhìn thấy, lưu lại và chia sẻ bởi rất nhiều người. Vì vậy, trước khi đưa một điều gì đó lên mạng, hãy dừng lại 5 giây để tự hỏi:

1. Mình có đang làm lộ điều riêng tư của ai không?
2. Người trong nội dung có đồng ý không?
3. Nếu nội dung này nói về mình, mình có muốn nó được chia sẻ không?

Nếu chưa chắc:

ĐỪNG ĐĂNG.

5 GIÂY ĐỂ NGHĨ CÓ THỂ GIÚP MỘT NGƯỜI KHÔNG BỊ TỒN THƯƠNG.

KẾT NỐI TỐT LÀ KHI CẢ HAI PHÍA ĐỀU CẢM THẤY AN TOÀN

Một không gian mạng lành mạnh không có nghĩa là chúng ta sẽ không bao giờ có mâu thuẫn, bất đồng hay mắc sai lầm. Điều quan trọng là cách chúng ta đối xử với nhau khi những điều đó xảy ra.

Khi một người bị tổn thương, họ biết mình có quyền lên tiếng và tìm kiếm sự giúp đỡ.

Khi một người chứng kiến, họ biết mình có thể làm điều gì đó để hỗ trợ thay vì đứng ngoài, cổ vũ hoặc lan truyền sự việc.

Khi một người nhận ra mình đã làm sai, họ biết cách dừng lại, sửa sai và chịu trách nhiệm với hành động của mình.

Và khi trẻ em, thanh thiếu niên cần được giúp đỡ, người lớn biết lắng nghe, tôn trọng và cùng các em tìm cách an toàn hơn.

ĐIỀU CẦN NHỚ

An toàn trực tuyến không chỉ là việc tránh xa điều xấu.

Đó còn là cách mỗi chúng ta lắng nghe, tôn trọng, lên tiếng và có trách nhiệm với người khác trong thế giới số.

PHẦN 5.

LUÔN CÓ NGƯỜI ĐỒNG HÀNH

KHÔNG BIẾT NÓI VỚI AI? HÃY BẮT ĐẦU VỚI MỘT NGƯỜI

Có những lúc bạn biết mình đang gặp chuyện không ổn nhưng lại không biết phải nói với ai, bắt đầu từ đâu hay phải kể như thế nào.

Bạn không cần tìm một người hiểu công nghệ nhất.

Không cần tìm một người có thể giải quyết mọi chuyện ngay lập tức.

Hãy bắt đầu với một người mà bạn tin tưởng.

Đó có thể là cha mẹ, thầy cô, bạn bè, người mà bạn tin tưởng hoặc cơ quan chức năng.

NÚT XỬ LÝ

Bạn không cần tự mình biết câu trả lời. Bạn chỉ cần để một người khác biết rằng bạn đang cần giúp đỡ.

111: NƠI ĐỂ HỎI KHI CHƯA BIẾT PHẢI LÀM GÌ

TỔNG ĐÀI QUỐC GIA BẢO VỆ TRẺ EM

111

Miễn phí - 24 giờ mỗi ngày

Khi trẻ em có nguy cơ hoặc đang gặp vấn đề cần được bảo vệ, 111 là nơi có thể tìm kiếm tư vấn, hỗ trợ và hướng dẫn.

Bạn không nhất thiết phải chờ đến khi biết chắc chuyện gì đang xảy ra hoặc biết chính xác mình cần làm gì mới có thể tìm kiếm sự hỗ trợ.

Ngoài 111, có thể tìm đến:

Gia đình, nhà trường, bạn bè, người chăm sóc, cơ quan chức năng khi cần.

NÚT XỬ LÝ

Không biết phải làm gì tiếp theo? Chỉ cần hỏi.

KHI TRẺ LÊN TIẾNG, CỘNG ĐỒNG CẦN LẮNG NGHE

Không phải vấn đề nào trên mạng cũng có thể giải quyết bằng một thao tác “báo cáo”. Có những trường hợp cần sự đồng hành của gia đình, nhà trường, có trường hợp cần sự hỗ trợ chuyên môn về bảo vệ trẻ em và cũng có những tình huống cần đến cơ quan chức năng can thiệp.

Đặc biệt, khi trẻ có dấu hiệu bị đe dọa, cô lập, tổn thương, dụ dỗ hoặc cưỡng ép liên quan đến hình ảnh riêng tư, bị yêu cầu gặp mặt trực tiếp hoặc có nguy cơ tiếp tục bị xâm hại, cộng đồng cần chủ động vào cuộc và tìm kiếm sự hỗ trợ phù hợp, thay vì để trẻ tự loay hoay tìm cách giải quyết trên mạng.

Lắng nghe không có nghĩa là phải có ngay mọi câu trả lời. Đôi khi, điều quan trọng nhất là biết rằng trẻ đang cần được giúp, bảo vệ câu chuyện của trẻ và cùng trẻ tìm đến đúng người có thể hỗ trợ.

ĐIỀU CẦN NHỚ

Khi trẻ lên tiếng, đừng để trẻ phải tự tìm đường ra.

NÚT XỬ LÝ

Lắng nghe, bảo vệ, đồng hành, kết nối với nơi có thể hỗ trợ.

KẾT NỐI KHÔNG TỒN THƯƠNG BẮT ĐẦU TỪ MỖI CHÚNG TA

Có thể bạn là người đang gặp chuyện.

Có thể bạn nhìn thấy một người khác gặp chuyện.

Có thể bạn từng chia sẻ một điều mà chưa biết nó có thể gây tổn thương.

Dù ở vị trí nào, bạn đều có thể bắt đầu từ một điều rất nhỏ:

- Nhận ra điều không ổn.
- Dừng lại khi cần.
- Không để tổn thương lan xa hơn.
- Lên tiếng khi cần giúp đỡ.
- Và ở bên một người đang cần được lắng nghe.

Bởi một môi trường mạng an toàn không được tạo nên bởi một người.

Nó được tạo nên khi mỗi người biết:

Khi nào cần dừng.

Khi nào cần giúp.

Và khi nào không nên để một người phải một mình.

KẾT NỐI KHÔNG TỒN THƯƠNG

Từ không biết đến biết để bảo vệ mình.

Từ đã biết, đến biết cách bảo vệ người khác.

Cùng nhau, chúng ta không một mình.

PHỤ LỤC

ĐIỀU CHÚNG TA CẦN BIẾT

KHI TỒN THƯƠNG CÓ THỂ BẮT ĐẦU TỪ MỘT MÀN HÌNH

Internet đã trở thành một phần quen thuộc trong cuộc sống của trẻ em và thanh thiếu niên. Theo nghiên cứu Disrupting Harm in Viet Nam do UNICEF, ECPAT International và INTERPOL phối hợp thực hiện, 89% trẻ em từ 12-17 tuổi tại Việt Nam sử dụng Internet. Mạng xã hội, trò chơi trực tuyến và các nền tảng trò chuyện mang đến nhiều cơ hội học tập, vui chơi và kết nối nhưng đồng thời cũng mở ra những nguy cơ mà trẻ không phải lúc nào cũng nhận biết hoặc biết cách ứng phó.

Xâm hại trẻ em, thanh thiếu niên trên không gian mạng (gọi tắt là Xâm hại trực tuyến) có thể diễn ra dưới nhiều hình thức như dụ dỗ, quấy rối, bắt nạt, ép buộc chia sẻ hình ảnh riêng tư, phát tán hình ảnh khi chưa được đồng ý, đe dọa, tống tiền hoặc lôi kéo trẻ vào những hành vi gây tổn hại. Tại Việt Nam, nghiên cứu Disrupting Harm ước tính có khoảng 94.000 trẻ sử dụng Internet trong độ tuổi nói trên là nạn nhân của các hành vi xâm hại hoặc bóc lột tình dục qua mạng.

Một tương tác không an toàn có thể hình thành nhanh hơn nhiều so với chúng ta tưởng. Theo phân tích của Liên minh Toàn cầu WeProtect, trong các trò chơi trực tuyến có yếu tố tương tác xã hội, một tình huống dụ dỗ có nguy cơ cao có thể hình thành chỉ sau khoảng 45 phút, trường hợp nhanh nhất từng được ghi nhận chỉ kéo dài 19 giây.

Nguy cơ trên môi trường mạng cũng đang thay đổi cùng với sự phát triển của công nghệ. Năm 2026, UNICEF, ECPAT International và INTERPOL công bố kết quả nghiên cứu tại 11 quốc gia, cho thấy trong vòng một năm, ít nhất 1,2 triệu trẻ em cho biết hình ảnh của mình đã bị biến đổi thành hình deepfake mang tính chất tình dục. Deepfake có thể khiến hình ảnh, danh tính và quyền riêng tư của trẻ bị sử dụng để tạo ra nội dung giả nhưng gây tổn thương thật.

Ở quy mô rộng hơn, báo cáo Through Children's Eyes: How Digital Technologies Enable Child Sexual Abuse của UNICEF tại 21 quốc gia cho thấy, khoảng 20 triệu trẻ em sử dụng Internet đã trải qua ít nhất một hình thức bóc lột hoặc xâm hại tình dục có yếu tố công nghệ trong vòng một năm. Trong số này, hơn 15 triệu trẻ từng tiếp xúc với nội dung tình dục không mong muốn, khoảng 9 triệu trẻ từng bị yêu cầu tham gia các cuộc trò chuyện tình dục hoặc chia sẻ hình ảnh tình dục trái với mong muốn và khoảng 4 triệu trẻ từng bị chia sẻ hình ảnh tình dục của mình mà không có sự đồng ý. Con số này đã chỉ ra một thực trạng, một số trẻ có thể trải qua đồng thời nhiều hình thức xâm hại trực tuyến.

Mạng xã hội là một trong những không gian mà nguy cơ này xuất hiện rõ rệt. Cũng theo báo cáo của UNICEF, gần 60% các trường hợp được ghi nhận xảy ra trên các nền tảng mạng xã hội phổ biến, khoảng 14% liên quan đến tương tác trong trò chơi trực tuyến. Trong đó, tại Việt Nam cũng ghi nhận hơn 56% trường hợp liên quan đến nền tảng mạng xã hội.

TÔN THƯƠNG KHÔNG PHẢI LÚC NÀO CŨNG ĐẾN TỪ NGƯỜI LẠ

Người gây tổn thương không phải lúc nào cũng là một người xa lạ trên mạng. Theo nghiên cứu của UNICEF tại 21 quốc gia, 57% các trường hợp được khảo sát liên quan đến người mà trẻ đã quen biết, bao gồm bạn bè cùng trang lứa, người yêu, bạn bè hoặc thành viên gia đình. Đồng thời, 38% trẻ cho biết lần đầu tiếp xúc với người thực hiện hành vi xâm hại là trên môi trường mạng, các tài khoản giả mạo và tính năng nhắn tin riêng tư có thể được sử dụng để tiếp cận và tạo dựng lòng tin.

Điều đó nhắc chúng ta rằng, “người lạ” không phải là dấu hiệu duy nhất để nhận diện nguy cơ. Một hành vi gây tổn thương có thể đến từ người mới gặp trên mạng, một người quen ngoài đời, bạn bè cùng trang lứa hay bất kỳ ai khác. Điều cần được nhận diện là hành vi có vượt qua ranh giới khiến trẻ sợ hãi, bị ép buộc, đe dọa hoặc cảm thấy không an toàn hay không.

Đáng nói, xâm hại tình dục chỉ là một trong rất nhiều hình thức của xâm hại trực tuyến. Những lời bình luận ác ý, việc cố tình cô lập, chế giễu, lan truyền thông tin gây tổn thương hay biến một khoảnh khắc riêng tư thành nội dung để nhiều người cùng bàn luận đều có thể tạo ra những tổn thương thật đối với trẻ.

KHI TRẺ IM LẶNG CŨNG LÀ MỘT TÍN HIỆU CẦN ĐƯỢC LẮNG NGHE

Một trong những thách thức lớn nhất là nhiều trẻ không chia sẻ khi mình gặp vấn đề. Dữ liệu mới của UNICEF cho thấy tại Việt Nam, 58,6% các trường hợp xâm hại tình dục trẻ em có yếu tố công nghệ được ghi nhận trong nghiên cứu không được trẻ chia sẻ với bất kỳ ai. Trên 21 quốc gia được khảo sát, chưa đến 1% trường hợp được báo cáo với cơ quan chức năng.

Trẻ có thể im lặng vì sợ bị trách mắng, sợ người khác biết, xấu hổ, lo mình gặp rắc rối hoặc không biết phải tìm đến ai. Vì vậy, bảo vệ trẻ trên môi trường mạng không chỉ là dạy các em cách nhận diện và phòng tránh nguy cơ. Đó còn là tạo ra những điểm kết nối an toàn, nơi trẻ có thể nói ra điều mình đang trải qua mà không bị phán xét hay đổ lỗi. Bởi khi trẻ lên tiếng, đặt câu hỏi “*Tại sao?*” không phải là điều nên làm đầu tiên, mà là lắng nghe, tin tưởng và cùng tìm cách được bảo vệ.

Kết nối không tổn thương không chỉ là biết cách tự bảo vệ mình trên mạng. Đó còn là biết tôn trọng ranh giới của người khác, biết nhận diện những hành vi không

an toàn, biết lên tiếng khi cần và quan trọng nhất: biết rằng mình không phải đối mặt với tổn thương một mình.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. ECPAT International, INTERPOL và Quỹ Nhi đồng Liên hợp quốc (Văn phòng Nghiên cứu Innocenti), *Disrupting Harm in Viet Nam*, 2022.
2. Liên minh Toàn cầu WeProtect, *Global Threat Assessment 2023*.
3. *Through Children's Eyes: How Digital Technologies Enable Child Sexual Abuse*, UNICEF, 2026.